

О.Р. Кануннікова, ст. викл. (ХІФ, Харків)
Д.В. Войнов, студ. (ХІФ, Харків)

РОЗБУДОВА ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ми є свідками та учасниками розбудови новітньої Української держави. Більш як тисячолітній досвід суспільної та політичної консолідації українського народу покладено у фундамент розбудови правової держави на теренах нашої країни. Процес формування правової держави характеризується рухом людства до свободи, усвідомленим намаганням обмежити державу, змусити її поважати закони та захищати честь і гідність людини як найвищу соціальну цінність. Отже, передумовами її створення є свідомо потреба народу брати участь у державних та суспільних справах; наявність в суспільстві міцного правопорядку, непорушної законності та конституційності; затвердження принципу плюралізму думок в усіх сферах життя суспільства і держави; розвиток системи самоуправління народу. Поступове розширення та поглиблення в економіці, політиці, культурі, науці, соціальній сфері принципів реальної демократії. Отже, формування правової держави можливе лише на основі розвинутого громадянського суспільства. Взаємовідносини між громадянським суспільством та державою носять складний, конфліктний характер. Але при дійсно демократичному режимі держава і громадянське суспільство виступають як рівноправні партнери, як самостійні суб'єкти суспільного життя. Тоді вирішення суспільних проблем здійснюється шляхом компромісу між державою та суспільством. Правова держава – це вища форма державного буття, яку виробило людство як реальний факт. Це припускає високий рівень правової культури, розвинуте громадянське суспільство.

Основою реально значимих правових відносин у правовій державі стають не правові норми самі по собі, приписи і санкції, як би досконало вони не були сформульовані. Їхньою першоосновою служать елементарні почуття порядності, моральності, почуття обов'язку, усвідомлення відповідальності, здатність людини і суспільства до критичного самопізнання, звичка до дисципліни і вміння дисциплінувати себе, справжня громадянськість. З громадянськістю в її справжньому розумінні несумісні такі негативні соціальні явища, як корупція, підкуп, хабарництво, підміна суспільних зв'язків кровноспорідненими, клановими, економічне, соціальне і політичне підпілля тощо. Поглиблення кризового стану у всіх сферах життєдіяльності вказують на тяжку хронічну хворобу української

державності, а незавершеність політичних і економічних реформ формують умови для безвідповідальності у владних структурах.

За твердженням українського дослідника демократії М. Павловського, коли владі не вдається розв'язати якусь складну проблему в економічній, політичній чи соціальній сфері, «вона йде на організацію галасливої кампанії з виявлення зла, проти якого необхідно боротися в ім'я порятунку Вітчизни». Керування суспільною думкою здійснюється завдяки ефективній системі пропагандистського впливу за рахунок зовнішнього інформаційно-політичного ресурсу, який подається населенню як думка світової спільноти. Синдром ненависті до чиновника, держави значною мірою успадкувало і нинішнє покоління людей, якому взагалі важко повірити, що держава може бути чесною і справедливою у ставленні до своїх громадян. Цю зневагу до держави в Україні потужно підсилює низький рівень державницької свідомості еліти, бюрократії, чиновників усіх рівнів, внаслідок низьких духовних і професійних якостей яких формальну владу не поважає народ, вона по суті є нелегітимною. Причин такого стану багато, але практика суспільно-політичного життя України переконує, що державотворчий процес був би більш результативним, коли б потужніше здійснювалася багатопланова робота із формування національної самосвідомості громадян. «Нація, – писав В. Липинський, – це реалізація хотіння до буття нацією. Коли нема хотіння, виявленого у формі ідеї, – нема нації». На нашу думку, потрібно консолідуватися на побудові цивілізованого заможного суспільства на основі демократичних цінностей. Тому справжня розумна інтелектуально-політична еліта, національна за своєю свідомістю, яка несе основну відповідальність за підготовку та прийняття принципово важливих державницьких рішень і довгострокових державних програм спроможна змінити суспільну свідомість. Вирішення сучасних актуальних теоретичних і практичних проблем демократичної трансформації українського суспільства передбачає здійснення важкої, кропіткої, але необхідної роботи, спрямованої на досягнення фактичної, соціально-економічної рівності громадян, вибір пріоритетів і критеріїв добра і зла, суттєвого і несуттєвого, справедливого і несправедливого і завершення формуванням усіх ознак демократичної, правової держави.

Отже, зрозуміло, що від конституційного закріплення ідеї правової, соціальної держави до її практичної реалізації лежить довгий шлях. І в сучасному світі ще в жодній країні ідея правової держави не отримала свого повного втілення.